

نوشته‌های خواجه نصیرالدین طوسی در اخلاق؛ تحلیل انتقادی - تطبیقی جامع از آثار اخلاقی وی

فرشته ابوالحسنی نیارکی*

چکیده

بررسی انتقادی نوشته‌های خواجه نصیرالدین طوسی در اخلاق هدف جستار حاضر است. پژوهش از اضلاع نظریه اخلاقی طوسی، مسبوق به آگاهی جامع از آثار وی میباشد، از اینرو، پیش از هر نوع پژوهشی از اخلاق‌نگاری او، تحلیل نقادانه از نوشته‌های خواجه و ترابط آنها با یکدیگر ضرورت دارد؛ شناسایی سهم اخلاق‌پژوهی در آثار خواجه و آثار مرتبط وی با اخلاق در این راستاست. گزارش تفصیلی از همه آثار خواجه طوسی در زمینه‌های مختلف، شایسته این جستار نیست؛ با این بیان تنها به کتب، رسائل و مقالات طوسی در اخلاق‌نگاری اعم از «تکننگاری مستقل در اخلاق» و «مباحث پراکنده اخلاقی در سایر آثار» بسنده میکنیم. همچنین بسبب اهمیت اخلاق‌نگاریهای مدون و مستقل خواجه، به بیان سال نگارش، انگیزه تألیف، جهت‌گیری اثر، روش،

۹

* استادیار گروه فلسفه مؤسسه عالی آل طه؛ fabolhassani@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۳/۷/۲۲ تاریخ تأیید: جلسه هیئت تحریریه ۹۳/۱۱/۲۹

تاریخ دریافت: ۹۳/۷/۲۲

ساختار، منابع طوسی در آن اثر خاص، وضعیت نشر اثر، جایگاه اثر در تاریخ اخلاق‌نگاری، ارجاعات، مکتب اخلاقی و فهرست اجمالی با رهیافت تحلیلی - تطبیقی از مسائل میپردازیم. بررسی نسبت و پیوستگی آثار اخلاقی خواجه طوسی بویژه سه اثر مهم اخلاق محتشمی، اخلاق ناصری و اوصاف الاشراف از دیگر مباحث این جستار است.

کلیدواژه‌ها: خواجه طوسی، اخلاق، اخلاق‌نگاری، تحلیل انتقادی

* * *

طبقه‌بندی نوشته‌های خواجه نصیرالدین طوسی در آینه آمار

خواجه نصیر نویسنده‌ی پُرکار بوده که در زمینه‌های گوناگون معرفتی، آثاری متنوع دارد. ابن‌شاکر برای طوسی سی و نه اثر^(۱)، خوانساری بیست و سه اثر^(۲)، قائینی نجفی در معجم مؤلفی‌الشیعه، یکصد و بیست و یک اثر^(۳)، نعمه بالغ بر شصت اثر^(۴)، محسن‌الأمین عاملی هشتاد و پنج تألیف^(۵) روان‌بخش^(۶) و مدرس رضوی متجاوز از یکصد اثر، الاعسم، یکصد و شصت و دو عنوان^(۷) و فرحات، دویست و هفتاد و دو عنوان^(۸) ذکر کرده است. جدول شماره (یک) نمایان‌گر فهرستی از بعضی آثار خواجه طوسی مرتبط با دانش اخلاق نزد اوست.